

1 נובמבר, 2020

קול קורא להצעות מחקר בנושא

"מחנכות כיתה"

קרן משפחת ליאון הינה קרן הפועלת בתחומי הפילנתרופיה, בין היתר, לצמצום פערים ולחינוך לערכים במערכת החינוך, באמצעות חיזוק מחנכות הכיתה וביסוס תפקידן.

הקרן קיימה בשנה האחרונה תהליך פיתוח אסטרטגי ולמידה מעמיקים במהלכם חודדה והודגשה חשיבותן של מחנכות הכיתה כסוכן שינוי משמעותי.

מחנכות הכיתה נושאות באחריות רשמית לתכלול הטיפול בתלמידים בתחום הפדגוגי, הרגשי והחברתי, הן מהוות את צומת המפגש בין התלמיד, בית הספר והבית ומשפיעות יותר מכל גורם אחר על האופן בו התלמידים תופסים וחווים את ביה"ס.

נמצא כי למחנכות השפעה פוטנציאלית רחבה על צמצום פערים, חינוך לערכים, שוויון הזדמנויות והפיכת בית הספר לרלוונטי.

תהליך הלמידה חשף כי למרות שמחנכות הכיתות נתפסות כנכס משמעותי למערכת החינוך בישראל, שורת חסמים מקשים על מימוש התפקיד ומיצוי הפוטנציאל הטמון בו.

נמצא פער גדול בין החשיבות הרשמית והתפקידים המוטלים על כתפיהן של המחנכות ובין העדר של התייחסות מערכתית מאורגנת אליהן.

התהליך חשף גם שפרופסיית התפקיד מעולם לא נוסחה, שלא קיימת אתיקה מקצועית מובחנת, עקרונות מנחים, הגדרת מחנכת מיטבית ומסגרת הערכה. בהתאמה עלה החסך בפיתוח מקצועי ייחודי ובפלטפורמות לשיתוף ידע ופרקטיקות מיטביות. חקר ספרות אקדמי העלה כי הצע המחקרים האקדמיים בתחום דל יחסית ומעט ידע קיים אכן מתוקף. כמו-כן – נמצא כי לא קיימות כמעט הזדמנויות ליזמות וחדשנות עבור מחנכות כיתה או פלטפורמות פיתוח חשיבה והעמקה בתחום זה.

במציאות זו – מחנכות כיתה התקשו מאוד לממש את הפוטנציאל הגלום בתפקידן. קרן משפחת ליאון החליטה להשקיע בתחומי ליבה ארכימדיים שימקסמו את מימוש פוטנציאל התפקיד ויקדמו שינוי תפיסתי מוכח ומדיד בתחום לאורך שנים.

הקרן לפיכך פועלת בשותפות עם הגורמים המרכזיים העוסקים במלאכה (מחנכים, מנהלים, אגפי חינוך ברשויות מקומיות, משרד החינוך, עמותות מובילות, חוקרים ואנשי רוח ודעת) להתמודדות עם חסמים אלה - לביסוס והגדרת פרופסיית מחנכות הכיתה, לביסוס סטנדרטים, תפיסות, זהות תפקיד, פיתוח מקצועי, פיתוח ידע, מדיניות ותשתיות מיטביות לעבודתן וליצירת נורמת התייחסות חדשה אליהן.

מחקר יישומי איכותי עשוי לסייע מאוד למשימה זו. אנו מאמינים שכחלק מיצירת הפרופסיה, חשוב שהתחום ייחקר במחקרים בעלי אופי יישומי להבנת התחום, לתיקוף השערות והנחות קיימות בתחום, העמקה בו וליצירת עניין משמעותי באקדמיה ובשדה.

קול קורא זה הינו סנונית ראשונה לקידום מחקרים בתחום זה.

מטרת הקול הקורא למחקרים הינה לקדם דיון מבוסס מחקר על שאלות היסוד ששאלו לעיל, להרחיב את הידע האקדמי בתחום, לבחון השערות והנחות עבודה, לעודד מחקר יישומי בעל פוטנציאל השפעה בשדה ולהנגיש אותו לעוסקים במלאכה.

הנושאים הרלוונטיים להצעות מחקר :

הערה – יש לציין האם המחקר מתייחס לבית ספר יסודי, על יסודי או שניהם.

1. חינוך כיתה כפרופסיה

- מהם תפקידי המחנכת? דגש על העבודה החינוכית שמעבר להוראה של מיומנויות לימודיות ותחומי דעת
- מהם הידע, הערכים, המיומנויות והתכונות האישיות הדרושות לביצוע התפקיד?
- אילו תשתיות קיימות לתמיכה בעבודת המחנכת (כלים, פיתוח מקצועי, סטנדרטים, תמיכה ארגונית וכד')? כיצד ניתן לחזק אותן? אילו תשתיות חדשות ראוי לפתח?
- האם חינוך כיתה יכול להיחשב כפרופסיה? כיצד ניתן לחזק את הממד הפרופסיונאלי של התפקיד?
- מהן המוטיבציות של מחנכות בבחירה בתפקיד? בביצועו? בתחילת הדרך ולאחר התבססות בתפקיד? מדוע מורות בוחרות לא לקחת על עצמן את תפקיד המחנכת ו/או מחליטות לפרוש ממנו?
- מהם הצרכים הפסיכולוגיים של מחנכות הכיתה? האם צרכים אלו שונים בקרב מחנכות בהקשרים שונים (למשל, חינוך תלמידים מאוכלוסיות מוחלשות)?

2. פרקטיקות חינוך כיתה

- מהן הפרקטיקות שמשמשות את מחנכות הכיתה – לחינוך לערכים, יצירת קבוצה, לטיפול בפרט, לקיום קשר עם הורים, ליצירת מוטיבציה, וכד'?
- אילו ערכים מדגישות מחנכות כיתה בעבודתן, וכיצד הן מקדמות אותם?
- כיצד הפרקטיקות (והתפקיד) של מחנכות הכיתה משתנות בהקשרים שונים (למשל, שלבי לימוד, זרמי חינוך, הקשרים גאוגרפיים וחברתיים)?
- מהן פרקטיקות של מחנכת כיתה למיצוי פוטנציאל אישי של תלמידים?
- אילו פרקטיקות אפקטיביות? מהם התנאים הדרושים להצלחתם?

- באילו קשיים ואתגרים נתקלות המחנכות בביצוע תפקידן? כיצד הן מתמודדות איתן? כיצד ניתן לתמוך בהן באתגרי התפקיד?
- במבט השוואתי, מהן הפרקטיקות והתפקידים של המחנכות בארץ ובעולם ומה המשמעויות שלהם?

3. המחנכת בתוך הארגון הבית ספרי

- מה תפקיד מנהלת בית הספר בעבודה עם מחנכות הכיתה (בחירה שלהן, ניהולן, תמיכה בהן, וכו')? כיצד מנהל יכול למקסם את מיצוי פוטנציאל התפקיד של מחנכות?
- מהם תפקידיהם של בעלי תפקידים נוספים בבית הספר?
- מהם שיקולי הדעת של מנהלות בבחירת מחנכות?
- כיצד התרבות והמבנה הארגוני של בתי-הספר מעצבים ומשפיעים על עבודת מחנכות הכיתה?
- מהם המבנים, הפרקטיקות והמשאבים הארגוניים התומכים בעבודת המחנכת?

4. חינוך כיתה וצמצום פערים ושוויון הזדמנויות

- האם יש קשר בין איכות חינוך הכיתה לשוויון הזדמנויות וצמצום פערים לימודיים וחברתיים?
- האם יש הקשר שבין מחנכת כיתה ומיצוי פוטנציאל אישי של תלמידים?
- אילו פרקטיקות חינוכיות בכוחן לצמצם פערים (או להרחיבם)?
- כיצד אם בכלל פרקטיקות החינוך משתנות בהתאם לאוכלוסיות היעד? למשל, האם תלמידים מאוכלוסיות מוחלשות זוכות לפרקטיקות חינוך ייחודיות? האם צריכות לקבל פרקטיקות אחרות?
- מהו תפקיד מחנכת הכיתה בבתי ספר אדומים (תת משיגים)?
- כיצד פועלת מחנכת הכיתה בכיתות בעלות הטרוגניות גבוהה ופערים לימודיים גבוהים? האם צריכות לקבל פרקטיקות אחרות?

5. חינוך כיתה בעידן הנוכחי

- האם השינויים החברתיים, הכלכליים, הטכנולוגיים והערכיים מחייבים שינויים בתפקיד ובפרקטיקות של מחנכת הכיתה?
- כיצד מחנכות הכיתה מקדמות את מיומנויות המאה ה-21? כיצד הן מכינות את תלמידיהם להתמודדות עם אתגרי החיים בעידן הנוכחי?

6. חינוך כיתה בתקופת חירום

- כיצד משבר הקורונה משפיע על חינוך כיתה?
- מהם אתגרי חינוך הכיתה מרחוק, צורכי התלמידים הייחודיים וכו'?

- כיצד מתמודדות המחנכות עם המשבר ואי הוודאות וכיצד ניתן לתמוך בהן, כולל במיטביות (ה-well-being) שלהן?
7. מחנכות כיתה **בחברה הערבית** (תוך התייחסות לאחד או יותר מהנושאים שלעיל)

8. ניתן להציע נושאים נוספים הקשורים לתחום "חינוך כיתה" **בתאום עם הקרן**

מסגרת מענק המחקר

1. הקרן מזמינה הצעות למחקרים שנמשכים 12 חודשים (עד 100,000 ש"ח) ומחקרים שנמשכים בין 18-24 חודשים (עד 200,000 ש"ח), אשר ימומנו על ידה.
2. תינתן עדיפות למחקרים קצרים יותר
3. במקרים חריגים תשקלנה הצעות שחורגות ממגבלות אלה
4. יינתנו מענקים רק למחקרים עם פן יישומי, כלומר שיש השלכות יישומיות שיכולות לשמש אנשי חינוך וקובעי מדיניות.
5. הקול הקורא פונה לחוגים שונים ומגוונים באקדמיה, למשל: חינוך, פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה, מחשוב, תקשורת ועוד.
6. אפשרי להגיש הצעה למחקרים בינתחומיים מדיסציפלינות שונות

קריטריונים לשיפוט ההצעות

1. המידה בה המחקר ייתן מענה על אחד או יותר מהנושאים שלעיל ויעמוד בדרישות הקול הקורא.
2. הערך המדעי של המחקר המוצע ועמידתו בסטנדרטים אקדמיים גבוהים.
3. הערך היישומי של המחקר המוצע ובמיוחד תרומתו הפוטנציאלית לקהל היעד.
4. סבירות / היתכנות תכנית העבודה (לוח זמנים ותקציב) והאמצעים העומדים לרשות החוקר.
5. ניסיון וכישורי צוות המחקר, כולל פירוט חברי צוות המחקר במידה ומדובר בצוות (בהתבסס על קורות חיים ופרסומים)

זכאות להגיש בקשה

חוקרות בעלות רקע וניסיון אקדמי מתאים המשתייכות למוסד אקדמי או מוסד מחקרי מומחה בתחום או חוקרות עצמאיות או פוסט דוקטורנטיות

תנאים נוספים

1. שפת המחקר
- הצעת המחקר תוגש בעברית
 - המחקר יוגש לבחירת החוקרת בעברית או אנגלית
 - תקציר ממצאים יוגש בעברית ובאנגלית
2. קניין רוחני - זכויות הקניין הרוחני בתוצרי המחקר יהיו בבעלות מלאה ובלעדית של המוסד האקדמי אליו משתייך החוקר. לקרן משפחת ליאון תהיה הזכות לשמור עותק של תוצרי המחקר ולעשות בהם כל שימוש ובכלל זה לצטט את תכני המחקר.

דרישות מהחוקרות

1. דו"ח התקדמות מחקר ודו"ח תקציבי
2. תוצרי מחקר:
 - דוח סופי
 - תקציר (מטרות המחקר, מסגרת תיאורטית, עיקרי המתודולוגיה, עקרי הממצאים ומסקנות והמלצות להמשך).
 - מאמר מונגש לאנשי חינוך וקובעי מדיניות בשפה העברית
 - השתתפות במפגשי חוקרים (1-2 בשנה) במהלך העבודה על המחקר
3. הפצה:
 - הפצה אישית של כל חוקרת ע"י מאמרים, השתתפות בכנסים ועוד
 - מקבלי המענק יתחייבו להציג את מחקרם עד 2 פעמים בשנה, בפני קהלי יעד נבחרים בישראל, בהתאם לבקשת הקרן

קרן משפחת ליאון תקדם פעילויות לטובת קידום ויישום תובנות המחקרים באמצעות:

1. מפגש חוקרים לשיח מפרה תוך כדי התהליך
2. כנס ביוזמת הקרן (לאנשי אקדמיה ושטח)
3. חשיפה לקובעי מדיניות במשרד החינוך ולמובילי דעה
4. חוברת נגישה של תוצרי המחקרים
5. יח"צ וכתבות על הממצאים
6. הפצה בפלטפורמות של הקרן

שלבי המיון ולוחות זמנים

1. פרסום קול קורא ב 1.11.20
2. בתאריך 2.12.20, בין השעות 10:00 – 12:00, יתקיים מפגש שאלות - תשובות (באמצעות הזום). בלינק:

<https://us02web.zoom.us/j/83145446490?pwd=VjR0emNnVC9zRXJuQzhYTm hOTVpXdz09;>

3. תאריך אחרון להגשת הצעות למחקר הוא **14.2.21**
4. תהליך בחירת המחקרים יתבצע על ידי **וועדה אקדמית** המייעצת לקרן
5. תשובות תתקבלנה במהלך חודש אפריל 2021

פרטי קשר

את ההצעות יש לשלוח לכתובת dorit@lionff.com ולציין בכותרת הדוא"ל את נושא הקול קורא. לפרטים נוספים או להבהרות ניתן ליצור קשר עם הגב' אריאלה וולה לניאדו - מנהלת תכניות, ariela@lionff.com

יש להעביר לקרן הצעה של עד 12 עמודים בעברית (לא כולל את ה-CV ורשימת פרסומים של החוקרים), על פי המבנה הבא:

1. דף שער הכולל

- א. כותרת
- ב. נושא המחקר
- ג. האם מתייחס ליסודי, על יסודי או שניהם
- ד. חוקרים ראשיים ושיוכם המוסדי (מוסד ומחלקה/חוג)
- ה. תאריך התחלה מבוקש, תאריך סיום משוער וסה"כ משך המחקר
- ו. סה"כ תקציב מבוקש
- ז. פרטי תקשורת עם החוקר הראשי (כתובת לדואר, טלפון, דוא"ל)
- ח. אישור הרשות למחקר במסגרת המוסד האקדמי.

2. תכנית המחקר – (נא להתחיל בדף חדש)

יש להתייחס לכל אחד מן הסעיפים המפורטים להלן

- א. **מטרות המחקר**
- ב. **הרקע התאורטי**: רקע תאורטי קצר על נושא המחקר המוצע, מסגרת מושגית למחקר, סקירת ספרות, הידע הקיים בנושא הן בישראל והן בעולם.
- ג. **שאלות המחקר וההשערות**
- ד. **שיטה**: מערך המחקר כולל הקשר המחקר, המדגם ובחירתו, כלי המחקר, תכניות לאיסוף וניתוח הנתונים, והיבטים אתיים.
- ה. **החידוש וחשיבות המחקר**

• תרומה מדעית, מידת החידוש והמקוריות במיוחד מול מחקרים דומים שבוצעו בארץ ובעולם כפי שנסקרו ברקע התיאורטי.

• התועלת היישומית / המעשית הפוטנציאלית

○ תכנית לאימפקט - תכנית לתיווך ממצאי המחקר לשדה על מנת למקסם את השפעתה היישומית

○ השלכות רחבות יותר למערכת החינוך, ניהול בית ספרי, שלטון מקומי, מדיניות וכיו"ב

ו. **סיכונים וקשיים צפויים במהלך המחקר** (כולל חלופות לפתרונם).

אנא התייחסו בסעיף זה גם להתמודדות עם מגבלות הקורונה

ז. **רשימת המקורות**

3. תוכנית עבודה – מתוכננים לפי שלבי העבודה ולוח זמנים

4. דרכים ואפשרויות לפרסום והפצת ממצאי המחקר

- פירוט כתבי עת מדעיים אפשריים לפרסום מאמר אקדמי מתוצאות המחקר, בישראל ובכתב עת בינלאומי

5. צוות המחקר

א. חוקרות ראשיות (לכל חוקרת)

- קורות חיים מקוצר עם פרטים אישיים, דרגה אקדמית שייכות למוסד + תפקיד
 - רשימת פרסומים של החוקרות הראשיות – רק בתחום המחקר ומשש שנים אחרונות
 - במקרה של מוסד לא אקדמי - עדות על התשתית המחקרית הרלוונטית הקיימת במוסד (כגון, רשימת פרסומים רלוונטיים בחמש שנים האחרונות, נגישות למאגרי מידע ולקובצי נתונים, זמינות של עוזרי מחקר וכד'.
- ב. עוזרות מחקר (אם יש)

- פירוט כישורים, ניסיון קודם והכשרה של עוזרות המחקר

6. התקציב המבוקש (בשקלים)

- תקציב מפורט והצדקה לכל סעיפי התקציב.
- התקציב **כולל** תקורה של 10% (מתוך תקציב המחקר ולא כתוספת)
- ניתן לבחירת החוקר להקצות עד 10% מתקציב המחקר לטובת שכר חוקר ראשי המועסק במשרה מלאה במוסד
- נא לציין מקורות מימון נוספים במידה ויש.
- היקף התקציב – מחקרים שנמשכים 12 חודשים (עד 100,000 ש"ח) ומחקרים שנמשכים בין 18-24 חודשים (עד 200,000 ש"ח).

האמור לעיל מיועד לנשים וגברים כאחד.